Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

19. september 2018 *

»Præjudiciel forelæggelse – direktiv 92/85/EØF – artikel 4, 5 og 7 – beskyttelse af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed – ammende arbejdstager – natarbejde – skifteholdsarbejde, som delvist udføres som natarbejde – vurdering af de risici, som stillingen indebærer – forebyggende foranstaltninger – indsigelse fra den berørte arbejdstager – direktiv 2006/54/EF – artikel 19 – ligebehandling – forskelsbehandling på grundlag af køn – bevisbyrde«

I sag C-41/17,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunal Superior de Justicia de Galicia (øverste regionale domstol i den selvstyrende region Galicien, Spanien) ved afgørelse af 30. december 2016, indgået til Domstolen den 25. januar 2017, i sagen

Isabel González Castro

mod

Mutua Umivale,

Prosegur España SL,

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.L. da Cruz Vilaça, og dommerne E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger og F. Biltgen (refererende dommer),

generaladvokat: E. Sharpston,

justitssekretær: fuldmægtig L. Carrasco Marco,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 22. februar 2018,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) ved P. García Perea og A. Lozano Mostazo, som befuldmægtigede,

– den spanske regering ved S. Jiménez García, som befuldmægtiget,

* Processprog: spansk.

– den tyske regering ved T. Henze og D. Klebs, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved S. Pardo Quintillán og A. Szmytkowska, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 26. april 2018,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 19, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/54/EF af 5. juli 2006 om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (omarbejdning) (EUT 2006, L 204, s. 23) samt af artikel 4, 5 og 7 i Rådets direktiv 92/85/EØF af 19. oktober 1992 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer (EFT 1992, L 348, s. 1).

2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Isabel González Castro og på den anden side Mutua Umivale (herefter »det gensidige forsikringsselskab Umivale«), hendes arbejdsgiver, Prosegur España SL (herefter »Prosegur«) og Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (det nationale institut for social sikring, Spanien, herefter »INSS«) vedrørende de sidstnævntes afslag på at stille hendes ansættelseskontrakt i bero og tildele hende en økonomisk ydelse for risici under amningen.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 92/85

3 Det anføres i første, ottende til ellevte og fjortende betragtning til direktiv 92/85:

»Ifølge [EØF-]traktatens artikel 118 A vedtager Rådet ved udstedelse af direktiver minimumsforskrifter med henblik på at forbedre navnlig arbejdsmiljøet for at beskytte arbejdstagernes sikkerhed og sundhed.

[…]

[A]rbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, må i mange henseender betragtes som en særlig risikogruppe, og der må træffes foranstaltninger til beskyttelse af deres sikkerhed og sundhed.

[F]oranstaltninger til beskyttelse af sikkerheden og sundheden for arbejdstagere, som er gravide, som ammer, eller som lige har født, må ikke føre til forringelse af kvindernes stilling på arbejdsmarkedet og må ikke berøre bestemmelserne i direktiverne om ligebehandling af mænd og kvinder.

[V]isse typer arbejdsopgaver kan indebære en særlig risiko for, at arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, udsættes for farlige agenser, arbejdsprocesser eller arbejdsforhold, og disse risici skal derfor vurderes, og resultatet af denne vurdering meddeles arbejdstagerne og/eller deres repræsentanter.

[V]iser denne vurdering, at der er en risiko for arbejdstagerens sikkerhed eller sundhed, skal der træffes foranstaltninger til beskyttelse af arbejdstageren.

[…]

[S]årbarheden hos arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, nødvendiggør en ret til barselsorlov i mindst 14 sammenhængende uger fordelt før og/eller efter fødslen og en obligatorisk barselsorlov på mindst 2 uger fordelt før og/eller efter fødslen.

[…]«

4 Artikel 1, stk. 1, i direktiv 92/85 bestemmer:

»Dette direktiv, som er tiende særdirektiv i henhold til artikel 16, stk. 1, i [Rådets] direktiv 89/391/EØF [af 12. juni 1989 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af arbejdstagernes sikkerhed og sundhed under arbejdet (EFT 1989, L 183, s. 1)], har til formål at iværksætte foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer.«

5 Direktivets artikel 2 med overskriften »Definitioner« bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

[…]

c) ammende arbejdstager: enhver arbejdstager, som ammer som defineret i national lovgivning og/eller praksis, og som underretter arbejdsgiveren om sin tilstand i overensstemmelse med denne lovgivning og/eller praksis.«

6 Nævnte direktivs artikel 3 bestemmer:

»1. Kommissionen fastlægger i samråd med medlemsstaterne og bistået af Det Rådgivende Udvalg for Sikkerhed, Hygiejne og Sundhedsbeskyttelse på Arbejdspladsen retningslinjer for vurdering af de kemiske, fysiske og biologiske agenser samt de industrielle processer, der anses for at udgøre en fare for de i artikel 2 definerede arbejdstageres sikkerhed og sundhed.

Retningslinjerne i første afsnit skal også omfatte arbejdsbevægelser og -stillinger, psykisk og fysisk træthed og andre fysiske og psykiske belastninger i forbindelse med de i artikel 2 definerede arbejdstageres arbejdsopgaver.

2. De i stk. 1 nævnte retningslinjer skal være vejledende for den vurdering, der er omhandlet i artikel 4, stk. 1.

Med henblik herpå meddeler medlemsstaterne arbejdsgivere og arbejdstagere og/eller deres repræsentanter i de pågældende medlemsstater disse retningslinjer.«

7 De retningslinjer, der er nævnt i artikel 3 i direktiv 92/85, i den affattelse, der er relevant for nærværende sag, fremgår af Kommissionens meddelelse af 20. november 2000 om retningslinjer for vurdering af kemiske, fysiske og biologiske agenser og industrielle processer, der anses for at udgøre en fare for sikkerheden og sundheden for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer (KOM(2000) 466 endelig/2, herefter »retningslinjerne«).

8 For så vidt angår vurderingen af risiciene og underretningen af arbejdstagerne om denne vurdering bestemmer artikel 4 i direktiv 92/85:

»1. For alle arbejdsopgaver, som kan indebære en specifik risiko for, at arbejdstagere udsættes for de agenser, arbejdsprocesser eller arbejdsforhold, som er opført på en ikke-udtømmende liste i bilag I, skal arbejdsgiveren eller de beskyttelses- og forebyggelsestjenester, som er omhandlet i artikel 7 i [direktiv 89/391], vurdere arten, omfanget og varigheden af den belastning, arbejdstagere som defineret i artikel 2 udsættes for i den pågældende virksomhed og/eller institution, således at man kan:

– foretage en bedømmelse af alle risici for sikkerheden og sundheden samt alle virkninger for de i artikel 2 definerede arbejdstagere under graviditet eller amning

– afgøre, hvilke foranstaltninger der skal træffes.

2. Med forbehold af artikel 10 i [direktiv 89/391] skal arbejdstagere som defineret i artikel 2 og arbejdstagere, der kan tænkes at befinde sig i en af de i artikel 2 beskrevne situationer, og/eller deres repræsentanter underrettes om resultaterne af den i stk. 1 nævnte vurdering og om alle foranstaltninger vedrørende sikkerhed og sundhed under arbejdet i den pågældende virksomhed og/eller institution.«

9 For så vidt angår konsekvenserne af risikovurderingen fastsætter dette direktivs artikel 5, stk. 1-3:

»1. Hvis den i artikel 4, stk. 1, omhandlede vurdering viser, at der er risiko for en i artikel 2 defineret arbejdstagers sikkerhed eller sundhed samt risiko for en negativ indvirkning på den pågældendes graviditet eller amning, træffer arbejdsgiveren, ved en midlertidig ændring af vedkommendes arbejdsforhold og/eller arbejdstid, de nødvendige foranstaltninger til at undgå, at den pågældende arbejdstager udsættes for denne risiko, jf. dog artikel 6 i [direktiv 89/391].

2. Hvis en ændring af arbejdsforhold og/eller arbejdstid ikke er teknisk og/eller objektivt mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges, træffer arbejdsgiveren de nødvendige foranstaltninger til at overføre den pågældende arbejdstager til andre arbejdsopgaver.

3. Hvis overførslen til andre arbejdsopgaver ikke er teknisk og/eller objektivt mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges, fritages den pågældende arbejdstager i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis for at arbejde, så længe dette er nødvendigt for at beskytte hendes sikkerhed eller sundhed.«

10 Artikel 7 i direktiv 92/85 med overskriften »Natarbejde« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at en arbejdstager som defineret i artikel 2 ikke skal udføre natarbejde under graviditeten eller i en periode efter fødslen, der fastsættes af den kompetente nationale sikkerheds- og sundhedsmyndighed, når der efter medlemsstaternes regler fremlægges en lægeerklæring om, at dette er nødvendigt af hensyn til den pågældende arbejdstagers sikkerhed eller sundhed.

2. De i stk. 1 omhandlede foranstaltninger skal i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis omfatte muligheden for:

a) overgang til dagarbejde

eller

b) fritagelse for arbejde eller forlængelse af barselsorloven, når overgang til dagarbejde ikke er teknisk og/eller objektivt muligt eller ikke med rimelighed kan forlanges.«

Direktiv 2006/54

11 Artikel 1 i direktiv 2006/54 med overskriften »Formål« lyder således:

»Dette direktiv har til formål at sikre gennemførelsen af princippet om lige muligheder for og lige behandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv.

I det øjemed indeholder det bestemmelser til gennemførelse af princippet om ligebehandling for så vidt angår:

a) adgang til beskæftigelse, herunder forfremmelse, og til erhvervsuddannelse

b) arbejdsvilkår, herunder løn

c) erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger.

Det indeholder endvidere bestemmelser, der skal sikre, at gennemførelsen bliver mere effektiv, ved at der fastsættes relevante procedurer.«

12 Direktivets artikel 2 med overskriften »Definitioner« bestemmer:

»1. I dette direktiv forstås ved:

a) »direkte forskelsbehandling«: at en person behandles ringere på grund af køn, end en anden bliver, er blevet eller ville blive behandlet i en tilsvarende situation.

b) »indirekte forskelsbehandling«: at en tilsyneladende neutral bestemmelse, betingelse eller praksis stiller personer af det ene køn særlig ufordelagtigt i forhold til personer af det andet køn, medmindre den pågældende bestemmelse, betingelse eller praksis er objektivt begrundet i et legitimt mål, og midlerne til at opfylde det er hensigtsmæssige og nødvendige.

[…]

2. I dette direktiv omfatter forskelsbehandling:

[…]

c) enhver form for dårligere behandling af en kvinde i forbindelse med graviditet eller barselsorlov som defineret i direktiv [92/85].«

13 Det nævnte direktivs artikel 14, stk. 1, udstrækker forbuddet mod forskelsbehandling til at omfatte bl.a. arbejdsvilkår og bestemmer følgende:

»Der må i den offentlige eller den private sektor, herunder offentlige organer, ikke finde direkte eller indirekte forskelsbehandling sted på grund af køn, for så vidt angår:

[…]

c) ansættelses- og arbejdsvilkår, herunder afskedigelse, samt løn, som omhandlet i [EF]-traktatens artikel 141

[…]«

14 For så vidt angår bevisbyrden og adgangen til klage og domstolsprøvelse i tilfælde af direkte eller indirekte forskelsbehandling bestemmer samme direktivs artikel 19, stk. 1 og 4:

»1. Medlemsstaterne træffer i overensstemmelse med deres nationale retssystemer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at når personer, der betragter sig som krænket, fordi ligebehandlingsprincippet ikke er anvendt over for dem, over for en domstol eller en anden kompetent myndighed påviser faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der har været tale om direkte eller indirekte forskelsbehandling, påhviler det indklagede at bevise, at ligebehandlingsprincippet ikke er blevet krænket.

[…]

4. Stk. 1, 2 og 3 finder endvidere anvendelse på:

a) situationer, som er omhandlet i [EF-]traktatens artikel 141 og, for så vidt der er tale om forskelsbehandling på grundlag af køn, i direktiv [92/85] og [Rådets direktiv] 96/34/EF [af 3. juni 1996 om den rammeaftale vedrørende forældreorlov, der er indgået af UNICE, CEEP og EFS (EFT 1996, L 145, s. 4)]

[…]«

Direktiv 2003/88/EF

15 14. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden (EUT 2003, L 299, s. 9) er affattet således:

»De særlige forskrifter, der er fastsat i andre fællesskabsinstrumenter, f.eks. vedrørende hvileperioder, arbejdstid, årlig ferie og natarbejde for visse kategorier af arbejdstagere, bør have forrang frem for bestemmelserne i nærværende direktiv.«

16 Direktivets artikel 1 med overskriften »Formål og anvendelsesområde« har følgende ordlyd:

»1. Dette direktiv indeholder minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden.

2. Dette direktiv finder anvendelse på:

[…]

b) visse aspekter i forbindelse med natarbejde, skifteholdsarbejde og arbejdsrytme.

[…]«

17 Nævnte direktivs artikel 2 med overskriften »Definitioner« bestemmer i nr. 3) og 4):

»I dette direktiv forstås ved:

[…]

3) »natperiode«: et tidsrum på mindst syv timer, der er fastsat ved national lovgivning, og som under alle omstændigheder omfatter tidsrummet mellem kl. 00.00 og kl. 05.00

4) »natarbejder«:

a) dels en arbejdstager, der normalt udfører mindst tre timer af sin daglige arbejdstid i natperioden, og

b) dels en arbejdstager, der forventes at udføre en vis del af sin årlige arbejdstid i natperioden, idet denne del efter den pågældende medlemsstats valg fastsættes:
   i) ved national lovgivning efter høring af arbejdsmarkedets parter, eller
   ii) ved nationale eller regionale kollektive overenskomster eller aftaler mellem arbejdsmarkedets parter

[…]«

Spansk ret

18 Den sociale ydelse, der er forbundet med risici under amningen, er blevet gennemført i spansk ret ved Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres (lov nr. 3/2007 om faktisk lighed mellem mænd og kvinder) af 22. marts 2007 (BOE nr. 71 af 23.3.2007, s. 12611, herefter »lov nr. 3/2007«).

19 Formålet med lov nr. 3/2007 er at fremme integrationen af kvinder på arbejdsmarkedet ved at gøre det muligt for dem at forene arbejdsliv med privat- og familieliv.

20 12. tillægsbestemmelse til denne lov medførte en ændring af artikel 26 i Ley 31/1995 de Prevención de Riesgos Laborales (lov nr. 31/1995 om forebyggelse af arbejdsrelaterede risici) af 8. november 1995 (BOE nr. 269 af 10.11.1995, s. 32590, herefter »lov nr. 31/1995«), for så vidt som der herved blev indført en beskyttelse af arbejdstageren og den nyfødte i situationer, der indebærer risici under amningen, når arbejdsvilkårene kan have negative indvirkninger på arbejdstagerens eller barnets sundhed.

21 Artikel 26 i lov nr. 31/1995, som bl.a. gennemfører artikel 4 og 7 i direktiv 92/85 i national ret, er affattet således:

»1. Vurderingen af risiciene [for arbejdstageres sikkerhed eller sundhed] som omhandlet i artikel 16 i denne lov omfatter fastlæggelsen af arten, omfanget og varigheden af den belastning, som gravide arbejdstagere eller arbejdstagere, som lige har født, udsættes for af agenser, arbejdsprocesser eller arbejdsforhold, der kan indvirke negativt på arbejdstagerens eller fostrets sundhed inden for alle aktiviteter, der generelt kan udgøre en specifik risiko. Såfremt resultaterne af vurderingen afslører en risiko for sikkerheden eller sundheden eller en mulig indvirkning på de ovenfor nævnte arbejdstageres graviditet eller amning, træffer arbejdsgiveren de nødvendige foranstaltninger for at undgå eksponering for denne risiko ved at ændre den berørte arbejdstagers arbejdsvilkår eller -tider.

Disse foranstaltninger indebærer, såfremt det er nødvendigt, at arbejdstageren ikke deltager i natarbejde eller skifteholdsarbejde.

2. Når lægetjenesten ved [INSS] eller ved de gensidige forsikringsselskaber, afhængigt af, til hvilken type institution arbejdsgiveren har overdraget dækningen af arbejdsrelaterede risici, ved rapporten fra den læge ved Servicio Nacional de Salud [(den offentlige sundhedstjeneste, Spanien)], der tilser arbejdstageren, bekræfter, at en ændring af arbejdsvilkårene eller arbejdstiden ikke er mulig, eller at arbejdsvilkårene på trods af en sådan ændring kan have negativ indvirkning på en gravid arbejdstagers eller fostrets sundhed, overføres den pågældende arbejdstager til en anden stilling eller til andre opgaver, der er forenelige med dennes tilstand. Med henblik herpå udarbejder arbejdsgiveren efter høring af arbejdstagerrepræsentanter en samlet liste over stillinger, der ikke indebærer risici.

Overførsel til en anden stilling eller til andre opgaver foretages i overensstemmelse med de regler og kriterier, der gælder i forbindelse med funktionel mobilitet, og har virkning, indtil arbejdstagerens sundhedstilstand gør det muligt at tilbageføre denne til den tidligere stilling.

[…]

3. Hvis en sådan overførsel til en anden stilling ikke er teknisk eller objektivt mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges, kan den berørte arbejdstagers ansættelseskontrakt stilles i bero på grund af risici forbundet med graviditeten som omhandlet i artikel 45, stk. 1, litra d), i [Real Decreto Legislativo 1/1995, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores (kongeligt lovdekret nr. 1/1995 om godkendelse af den kodificerede udgave af lov om arbejdstageres rettigheder) af 24. marts 1995 (BOE nr. 75 af 29.3.1995, s. 9654)] i det tidsrum, der er nødvendigt for at beskytte arbejdstagerens sikkerhed og sundhed, og så længe det er umuligt at genindsætte denne i den tidligere stilling eller i en anden stilling, der er forenelig med dennes tilstand.

4. Bestemmelserne i denne artikels stk. 1 og 2 finder ligeledes anvendelse under amningen, hvis arbejdsforholdene kan have en negativ indvirkning på arbejdstagerens eller barnets helbred, og dette bekræftes af [INSS'] eller de gensidige forsikringsselskabers lægetjeneste afhængigt af, til hvilken type institution arbejdsgiveren har overdraget dækningen af arbejdsrelaterede risici, med rapporten fra den læge ved Servicio Nacional de Salud, som bistår arbejdstageren eller dennes barn lægefagligt. Desuden kan den berørte arbejdstagers ansættelseskontrakt stilles i bero på grund af risici under amningen af børn under ni måneder som omhandlet i artikel 45, stk. 1, litra d), i [kongeligt lovdekret nr. 1/1995], hvis de i denne artikels stk. 3 fastsatte betingelser er opfyldt.

[…]«

22 18. tillægsbestemmelse til lov nr. 3/2007 ændrede den spanske lovgivning, således at amningsperioden udtrykkeligt anerkendes som en af de situationer, der er omfattet af Ley General de la Seguridad Social – Real Decreto Legislativo 1/1994 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (kongeligt lovdekret nr. 1/1994 om godkendelse af den kodificerede udgave af den almindelige lov om social sikring) af 20. juni 1994 (BOE nr. 154 af 29.6.1994, s. 20658, herefter »den almindelige lov om social sikring«).

23 Artikel 135a i den almindelige lov om social sikring bestemmer:

»Beskyttet situation.

For så vidt angår den økonomiske ydelse på grund af risici under amningen betragtes det tidsrum, hvor ansættelseskontrakten er stillet i bero, som en beskyttet situation i de tilfælde, hvor en overførsel, idet den kvindelige arbejdstager skal overføres til en anden stilling, der er forenelig med dennes situation, på de betingelser, der er fastsat i artikel 26, stk. 4, i lov nr. 31/1995, teknisk eller objektivt ikke er mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges.«

24 Artikel 135b i den almindelige lov om social sikring bestemmer:

»Kontantydelser.

Der tildeles en økonomisk ydelse på grund af risici under amningen til en arbejdstager på de vilkår og betingelser, der er fastsat i denne lov for så vidt angår økonomiske ydelser på grund af risici under graviditeten, og den ophører, når barnet fylder ni måneder, medmindre modtageren inden da er genindtrådt i sin tidligere stilling eller i en anden stilling, der er forenelig med dennes situation.«

25 For så vidt angår den processuelle ret bestemmer artikel 96, stk. 1, i Ley 36/2011, reguladora de la jurisdicción social (lov nr. 36/2011 om arbejdsretlige domstole) af 10.10.2011 (BOE nr. 245 af 11.10.2011, s. 106584,) følgende:

»Bevisbyrde i tilfælde af forskelsbehandling og arbejdsulykker

1. I sager, hvor det følger af sagsøgerens argumenter, at der foreligger begrundede indicier for forskelsbehandling på grundlag af køn, seksuel orientering, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller chikane, og i alle andre tilfælde af tilsidesættelse af en grundlæggende ret eller af den offentlig frihed, påhviler det sagsøgte at fremlægge en objektiv og rimelig dokumentation, som i tilstrækkeligt omfang godtgør, at der er vedtaget foranstaltninger, og at disse er forholdsmæssige.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

26 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Isabel González Castro arbejder som sikkerhedsvagt hos Prosegur.

27 Den 8. november 2014 fødte hun en dreng, som hun efterfølgende ammede.

28 Siden marts 2015 har Isabel González Castro arbejdet i et indkøbscenter ifølge en ordning med roterende skifteholdsarbejde af otte timers varighed.

29 De overvågningsopgaver, som hun varetager på arbejdsstedet, udføres normalt sammen med en anden sikkerhedsvagt, undtagen i følgende tidsrum, hvor hun udfører disse alene: mandag til torsdag fra kl. 00.00 til 08.00, fredag fra kl. 02.00 til 08.00, lørdag fra kl. 03.00 til 08.00 og søndag fra kl. 01.00 til 08.00.

30 Isabel González Castro indledte hos det gensidige forsikringsselskab Umivale, et privat gensidigt forsikringsselskab, der arbejder uden gevinst for øje, og som dækker risici i forbindelse med arbejdsulykker og erhvervssygdomme, proceduren med henblik på at opnå den økonomiske ydelse for risici under amningen, der er fastsat i artikel 26 i lov nr. 31/1995. Med henblik herpå indgav hun i overensstemmelse med den nationale lovgivning en ansøgning til dette gensidige forsikringsselskab om udstedelse af en lægeattest til hende, hvori det attesteres, at hendes stilling udgør en risiko i forbindelse med amningen.

31 Det gensidige forsikringsselskab Umivale gav afslag på hendes ansøgning, hvorefter hun indgav en klage, som der ligeledes blev givet afslag på.

32 Isabel González Castro anlagde sag til prøvelse af dette afslag ved Juzgado de lo Social nº 3 de Lugo (arbejdsret nr. 3 i Lugo, Spanien).

33 Da sagsøgte blev frifundet, har Isabel González Castro appelleret denne afgørelse til den forelæggende ret, Tribunal Superior de Justicia de Galicia (øverste regionale domstol i den selvstyrende region Galicien, Spanien).

34 Den forelæggende ret er for det første i tvivl om fortolkningen af begrebet »natarbejde«, som omhandlet i artikel 7 i direktiv 92/85, når dette, således som det er tilfældet i den sag, der er indbragt for denne ret, kombineres med skifteholdsarbejde. Ifølge den forelæggende ret bør ammende arbejdstagere, som har skifteholdsarbejde, i forbindelse med hvilket de kun udfører en vis del af arbejdet som natarbejde, have samme beskyttelse som den, der tildeles ammende arbejdstagere, som udfører natarbejde, som ikke er skifteholdsarbejde.

35 Den forelæggende ret er for det andet af den opfattelse, at det ikke er udelukket, at den vurdering af de risici, som Isabel González Castros stilling indebærer, der er fastsat i forbindelse med proceduren med henblik på at opnå en økonomisk ydelse for risici under amningen, i overensstemmelse med artikel 26 i lov nr. 31/1995, som gennemfører artikel 4 og 7 i direktiv 92/85, ikke er foretaget korrekt, og at hendes stilling reelt udgør en risiko for hendes sundhed eller sikkerhed, bl.a. som følge af, at hun udfører natarbejde og skifteholdsarbejde, at hun varetager visse arbejdsopgaver alene, idet hun går runder og skal reagere på akutte situationer, såsom strafbare forhold, ildebrande eller andre begivenheder af denne karakter, og idet det ikke er godtgjort, at der findes et sted, der er egnet til amning eller, i givet fald, til udpumpning af modermælk.

36 I denne sammenhæng ønsker den forelæggende ret oplyst, om der skal ske anvendelse af de regler om omvendt bevisbyrde, der er fastsat i artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54, i en situation som den, der er omhandlet i den sag, der er indbragt for den, og, i bekræftende fald, ønsker den oplyst, hvilke nærmere regler der gælder for gennemførelsen af denne bestemmelse, bl.a. om det påhviler den berørte arbejdstager eller sagsøgte, dvs. arbejdsgiveren eller det organ, som har ansvaret for betalingen af den økonomiske ydelse for risici under amningen, at godtgøre, at en ændring af den berørte arbejdstagers arbejdsforhold eller stilling ikke er teknisk eller objektivt mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges.

37 På denne baggrund har Tribunal Superior de Justicia de Galicia (øverste regionale domstol i den selvstyrende region Galicien, Spanien) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 7 i [direktiv 92/85] fortolkes således, at natarbejde – som arbejdstagere, der er omfattet af artikel 2, herunder ammende arbejdstagere, ikke må være forpligtet til at udføre – omfatter ikke alene arbejde, der udføres fuldt ud om natten, men også skifteholdsarbejde, når nogle af turnusserne som i det foreliggende tilfælde foregår om natten?

2) I en tvist om, hvorvidt der foreligger en risikosituation i forhold til en ammende arbejdstager, finder da de særlige bestemmelser om bevisbyrde i artikel 19, stk. 1, i [direktiv 2006/54] – gennemført i spansk ret bl.a. i artikel [96, stk. 1] i [lov nr. 36/2011] – sammenholdt med kravene i artikel 5 i [direktiv 92/85] – gennemført i spansk ret i artikel 26 i [lov nr. 31/1995] – anvendelse med henblik på arbejdstagerens fritagelse for at arbejde i ammeperioden og i givet fald med henblik på tildeling af den ydelse, der er forbundet med en sådan situation i national ret i overensstemmelse med artikel 11, nr. 1), i [direktiv 92/85]?

3) Kan artikel 19, stk. 1, i [direktiv 2006/54] fortolkes således, at der foreligger »faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der har været tale om direkte eller indirekte forskelsbehandling« af en ammende arbejdstager – i en tvist om, hvorvidt der foreligger en risiko i forbindelse med amning med deraf følgende midlertidig ophævelse af forpligtelsen til at arbejde som fastsat i artikel 5 i [direktiv 92/85], der er gennemført i spansk ret i artikel 26 i [lov nr. 31/1995] – idet: 1) arbejdstageren yder tjenester ifølge en skifteholdsordning som sikkerhedsvagt og med natarbejde i visse af turnusserne, som denne desuden udfører alene, og 2) går runder og i givet fald tilser akutte tilfælde (forbrydelser, ildebrande eller andre hændelser), og det tilmed ikke fremgår, 3) at der på arbejdspladsen forefindes et passende sted til amning eller i givet fald til at foretage udpumpning af modermælken?

4) Når det i henhold til artikel 19, stk. 1, i [direktiv 2006/54], sammenholdt med artikel 5 i [direktiv 92/85](gennemført i spansk ret i artikel 26 i [lov nr. 31/1995]) er påvist, at der foreligger »faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der har været tale om direkte eller indirekte forskelsbehandling«, i en tvist om, hvorvidt der foreligger en risiko i forbindelse med amning med deraf følgende midlertidig ophævelse af forpligtelsen til at arbejde, kan det da kræves af en ammende arbejdstager, at denne med henblik på at blive fritaget fra arbejdet i overensstemmelse med den nationale lovgivning, der gennemfører artikel 5, stk. 2 og 3, i [direktiv

92/85], skal godtgøre, at en ændring af arbejdsforholdene og/eller arbejdstiden ikke er teknisk og/eller objektivt mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges, og at en overførsel til andre arbejdsopgaver ikke er teknisk og/eller objektivt mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges, eller er det derimod de sagsøgte (arbejdsgiveren og den enhed, der udbetaler de sociale sikringsydelser, der er forbundet med den midlertidige ophævelse af arbejdskontrakten), som skal bevise disse forhold?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

38 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 7 i direktiv 92/85 skal fortolkes således, at den finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor den berørte arbejdstager udfører skifteholdsarbejde, i forbindelse med hvilket hun kun udfører en del af sit arbejde som natarbejde.

39 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål bemærkes, at der ifølge Domstolens faste praksis ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot skal tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den lovgivning, som den er en del af (jf. bl.a. dom af 17.4.2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).

40 I henhold til artikel 7, stk. 1, i direktiv 92/85 skal medlemsstaterne træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at en arbejdstager som defineret i artikel 2 ikke skal udføre natarbejde under graviditeten eller i en periode efter fødslen, der fastsættes af den kompetente nationale sikkerheds- og sundhedsmyndighed, når der efter medlemsstaternes regler fremlægges en lægeerklæring om, at dette er nødvendigt af hensyn til den pågældende arbejdstagers sikkerhed eller sundhed.

41 I samme artikels stk. 2 præciseres, at de i stk. 1 omhandlede foranstaltninger i overensstemmelse med national lovgivning og/eller praksis skal omfatte muligheden for overgang til dagarbejde eller fritagelse for arbejde eller forlængelse af barselsorloven, når overgang til dagarbejde ikke er teknisk og/eller objektivt muligt eller ikke med rimelighed kan forlanges.

42 Denne bestemmelses ordlyd indeholder imidlertid ingen præcisering hvad angår den nøjagtige rækkevidde af begrebet »natarbejde«.

43 I denne henseende fremgår det af første betragtning i direktiv 92/85, at dette indgår i en række direktiver, vedtaget på grundlag af artikel 118A i EØF-traktaten, der har til formål at fastsætte minimumsforskrifter, navnlig for så vidt angår forbedring af arbejdsmiljøet med henblik på beskyttelse af arbejdstagernes sundhed og sikkerhed.

44 Som generaladvokaten har anført i punkt 44 i forslaget til afgørelse, er dette ligeledes tilfældet med direktiv 2003/88, som fastsætter minimumsforskrifter for sikkerhed og sundhed i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden og bl.a. finder anvendelse på visse aspekter i forbindelse med natarbejde, skifteholdsarbejde og arbejdsrytme.

45 Direktiv 2003/88 definerer i artikel 2, nr. 4), en natarbejder som »en arbejdstager, der normalt udfører mindst tre timer af sin daglige arbejdstid i natperioden«, og »en arbejdstager, der forventes at udføre en vis del af sin årlige arbejdstid i natperioden«. I samme artikels nr. 3) præciseres desuden, at begrebet »natperiode« skal forstås som »et tidsrum på mindst syv timer, der er fastsat ved national lovgivning, og som under alle omstændigheder omfatter tidsrummet mellem kl. 00.00 og kl. 05.00«.

46 Det følger af ordlyden af disse bestemmelser, og navnlig af anvendelsen af udtrykkene »tidsrum«, »mindst tre timer af sin […] arbejdstid« og »en vis del af sin […] arbejdstid«, at en arbejdstager, der, som i hovedsagen, udfører skifteholdsarbejde, i forbindelse med hvilket hun kun udfører en del af sit arbejde som natarbejde, skal anses for at udføre et arbejde i »natperioden« og følgelig skal kvalificeres som »natarbejder« som omhandlet i direktiv 2003/88.

47 Det må konstateres, at for så vidt som arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, har interesse i, at de særlige bestemmelser, der er fastsat i direktiv 92/85 for så vidt angår natarbejde, bl.a. med henblik på at forstærke den beskyttelse, som de bør have i denne henseende, anvendes på disse, i overensstemmelse med 14. betragtning til direktiv 2003/88, skal disse særlige bestemmelser ikke fortolkes på en mindre gunstig måde end de almindelige bestemmelser, der er fastsat i direktiv 2003/88, som finder anvendelse på andre kategorier af arbejdstagere.

48 Følgelig må det antages, at en arbejdstager som den i hovedsagen omhandlede udfører et »natarbejde« som omhandlet i artikel 7 i direktiv 92/85, og at denne arbejdstager principielt henhører under den nævnte bestemmelse.

49 Denne fortolkning understøttes af formålet med artikel 7 i direktiv 92/85.

50 Sidstnævnte bestemmelse tilsigter at styrke den beskyttelse, som arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, er omfattet af, ved at stadfæste princippet om, at disse ikke er forpligtet til at udføre natarbejde, når dette udsætter dem for en risiko for deres sundhed eller sikkerhed.

51 Hvis en ammende arbejdstager, der, således som det er tilfældet i hovedsagen, udfører skifteholdsarbejde, skulle udelukkes fra anvendelsesområdet for artikel 7 i direktiv 92/85 med den begrundelse, at hun kun udfører en del af sit arbejde som natarbejde, ville dette medføre, at denne bestemmelse blev frataget en del af dens effektive virkning. Den berørte arbejdstager ville nemlig kunne blive udsat for en risiko for hendes sundhed eller sikkerhed og den beskyttelse, som hun har ret til i henhold til denne bestemmelse, ville blive betydeligt nedsat.

52 For så vidt angår de nærmere regler for anvendelsen af artikel 7 i direktiv 92/85 på en situation som den i hovedsagen omhandlede skal det præciseres, at den berørte arbejdstager for at nyde godt af de beskyttelsesforanstaltninger, der er opregnet i denne bestemmelses stk. 2, dvs. overgang til dagarbejde eller, såfremt dette ikke er muligt, fritagelse for arbejde, skal fremlægge en lægeerklæring om, at dette er nødvendigt af hensyn til hendes sikkerhed eller sundhed, efter den pågældende medlemsstats regler. Det påhviler den forelæggende ret at efterprøve, om dette er tilfældet i denne sag.

53 Henset til det foregående skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 7 i direktiv 92/85 skal fortolkes således, at den finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor den berørte arbejdstager udfører skifteholdsarbejde, i forbindelse med hvilket hun kun udfører en del af sit arbejde som natarbejde.

Det andet til det fjerde spørgsmål

54 Indledningsvis bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at det tilkommer Domstolen inden for rammerne af den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter den i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den, og i denne sammenhæng at fortolke alle de bestemmelser i EU-retten, som de nationale retter skal anvende for at træffe afgørelse i de for dem verserende tvister, også selv om disse bestemmelser ikke udtrykkeligt er omtalt i de præjudicielle spørgsmål, der forelægges Domstolen (dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

55 Selv om den forelæggende ret formelt har begrænset sit andet til fjerde spørgsmål alene til fortolkningen af artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54 og artikel 5 i direktiv 92/85, tilkommer det følgelig Domstolen af samtlige de oplysninger, der er fremlagt af den nationale ret, navnlig af forelæggelsesafgørelsens præmisser, at udlede de EU-retlige elementer, som det under hensyn til sagens genstand er nødvendigt at fortolke (jf. i denne retning dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

56 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen, at den relevante nationale lovgivning i hovedsagen, dvs. artikel 26 i lov nr. 31/1995, uden klar adskillelse i national ret gennemfører bl.a. artikel 4 og 7 i direktiv 92/85, og i denne lovgivning fastsættes navnlig, at en suspension af ansættelseskontrakten på grund af risici under amningen samt tildeling af den dertil knyttede ydelse kun er muligt, hvis det efter en vurdering af den berørte arbejdstagers stilling godtgøres, at denne udgør en sådan risiko, og at det ikke er muligt at ændre denne arbejdstagers arbejdsforhold eller at overføre hende til en anden stilling.

57 Den forelæggende ret går ud fra den forudsætning, at det ikke er udelukket, at eksistensen af en risiko for denne arbejdstagers sundhed eller sikkerhed kunne have været opdaget, hvis den vurdering af de risici, som den berørte arbejdstagers stilling indebærer, der er fastsat i denne nationale lovgivning, var blevet korrekt udført, bl.a. henset til artikel 7 i direktiv 92/85, som følge af den omstændighed, at den nævnte arbejdstager udfører natarbejde og skifteholdsarbejde, varetager visse funktioner alene, idet hun går runder og skal reagere på akutte situationer, såsom strafbare forhold, ildebrande eller andre begivenheder af denne karakter, uden at der findes et sted, der er egnet til amning eller, i givet fald, til udpumpning af modermælk.

58 I denne sammenhæng ønsker den forelæggende ret oplyst, om der skal ske anvendelse af de regler om omvendt bevisbyrde, der er fastsat i artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54, i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en arbejdstager, som har fået afslag på en anmodning om udstedelse af den lægeerklæring, hvori det attesteres, at hendes stilling indebærer en risiko i forbindelse med amningen, og følgelig på den økonomiske ydelse på grund af risici under amningen, for en national retsinstans eller enhver anden kompetent instans i den pågældende medlemsstat anfægter vurderingen af de risici, som hendes stilling indebærer. Såfremt dette er tilfældet, ønsker den forelæggende ret oplyst, hvilke nærmere regler der gælder for gennemførelsen af denne bestemmelse, navnlig for så vidt angår spørgsmålet, om det påhviler den berørte arbejdstager eller sagsøgte, hvad enten der er tale om arbejdsgiveren eller det organ, som har ansvaret for betalingen af den økonomiske ydelse for risici under amningen, at godtgøre, at en ændring af den berørte arbejdstagers arbejdsforhold eller stilling ikke er teknisk eller objektivt mulig eller ikke med rimelighed kan forlanges.

59 Henset til disse betragtninger må det lægges til grund, at den forelæggende ret med sit andet til fjerde spørgsmål, som skal undersøges samlet, nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54 skal fortolkes således, at den finder anvendelse i en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en arbejdstager, som har fået afslag på en anmodning om udstedelse af den lægeerklæring, hvori det attesteres, at hendes stilling indebærer en risiko i forbindelse med amningen, og følgelig på den økonomiske ydelse for risici under amningen, for en national retsinstans eller enhver anden kompetent instans i den pågældende medlemsstat anfægter vurderingen af de risici, som hendes stilling indebærer, og, i bekræftende fald, hvilke nærmere regler der gælder for gennemførelsen af denne bestemmelse i et sådant tilfælde.

60 Det bemærkes for det første, at det af artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54 fremgår, at medlemsstaterne i overensstemmelse med deres nationale retssystemer skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at når personer, der betragter sig som krænket, fordi ligebehandlingsprincippet ikke er anvendt over for dem, over for en domstol eller en anden kompetent myndighed påviser faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der har været tale om direkte eller indirekte forskelsbehandling, påhviler det indklagede at bevise, at ligebehandlingsprincippet ikke er blevet krænket.

61 Dette direktivs artikel 19, stk. 4, litra a), præciserer bl.a., at de i samme artikels stk. 1 fastsatte regler, der vender bevisbyrden, endvidere finder anvendelse på situationer, der er omfattet af direktiv 92/85, for så vidt som der er tale om forskelsbehandling på grundlag af køn.

62 I denne henseende har Domstolen fastslået, at artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54 finder anvendelse på en situation, hvor en arbejdstager, der ammer, for en national domstol eller for enhver anden kompetent myndighed i den berørte medlemsstat anfægter vurderingen af, hvilke risici hendes stilling indebærer, idet vurderingen ikke blev udført i overensstemmelse med artikel 4, stk. 1, i direktiv 92/85 (dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 65).

63 Den omstændighed, at vurderingen af, hvilken risiko en ammende arbejdstagers stilling indebærer, ikke er foretaget i overensstemmelse med kravene i artikel 4, stk. 1, i direktiv 92/85, skal nemlig anses for at udgøre en dårligere behandling af en kvinde i forbindelse med graviditet eller barselsorlov som defineret i dette direktiv og udgør derfor en direkte forskelsbehandling på grundlag af køn som omhandlet i artikel 2, stk. 2, litra c), i direktiv 2006/54 (dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 62 og 63).

64 Domstolen har i denne henseende præciseret, at for at være i overensstemmelse med kravene i artikel 4, stk. 1, i direktiv 92/85 skal vurderingen af, hvilke risici arbejdstagerens stilling indebærer for amningen, omfatte en specifik undersøgelse, der tager hensyn til den pågældende arbejdstagers individuelle situation med henblik på at afgøre, om dennes eller barnets sundhed eller sikkerhed udsættes for en risiko (dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 51).

65 Det bemærkes for det andet, at den risikovurdering, der er fastsat i artikel 4 i direktiv 92/85, har til formål at beskytte arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, og deres børn, for så vidt som arbejdsgiveren, når denne vurdering viser, at en sådan arbejdstagers stilling udgør en risiko for hendes sundhed eller sikkerhed, har indvirkning på hendes graviditet eller på amningen af hendes barn, er forpligtet til, i overensstemmelse med dette direktivs artikel 5, at træffe de foranstaltninger, som er nødvendige for, at udsættelsen for denne risiko undgås.

66 Som generaladvokaten har anført i punkt 61 i forslaget til afgørelse, er artikel 4 i direktiv 92/85 den generelle bestemmelse, som fastsætter de foranstaltninger, der skal træffes for alle arbejdsopgaver, der kan indebære en særlig risiko for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer. Dette direktivs artikel 7 er derimod en specifik bestemmelse, som finder anvendelse i sager vedrørende natarbejde, som EU-lovgiver har anerkendt som et forhold, der kan indebære en særlig risiko for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer.

67 Selv om artikel 4 og 7 i direktiv 92/85 således forfølger samme formål om beskyttelse af arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, mod de risici, som deres stillinger indebærer, tilsigter artikel 7 i direktiv 92/85 nærmere bestemt at forstærke denne beskyttelse ved at opstille princippet om, at arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, ikke er forpligtet til at udføre natarbejde, når de fremlægger en lægeerklæring, som attesterer nødvendigheden af en sådan beskyttelse hvad angår deres sikkerhed og sundhed.

68 Den vurdering af de risici, som de stillinger, der varetages af arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, indebærer, og som er fastsat inden for rammerne af artikel 7 i direktiv 92/85, kan følgelig ikke underlægges mindre strenge krav end de krav, der finder anvendelse inden for rammerne af samme direktivs artikel 4, stk. 1.

69 Denne fortolkning understøttes af den omstændighed, at retningslinjerne, som i overensstemmelse med artikel 3, stk. 2, i direktiv 92/85 skal være vejledende for den vurdering, der er omhandlet i dette direktivs artikel 4, stk. 1, udtrykkeligt henviser til natarbejde.

70 Det fremgår navnlig af den detaljerede tabel vedrørende vurderingen af de generelle risici, situationer og farer, som hovedparten af kvinder, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, er udsat for, og som findes på s. 13 i disse retningslinjer, at natarbejde kan have væsentlige indvirkninger på sundheden for kvinder, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, at de risici, som disse kvinder er udsat for, varierer alt efter arbejdets karakter, arbejdsforhold og den berørte person, og at visse kvinder, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, følgelig på grund af forhøjet træthed kan være ude af stand til at varetage stillinger med uregelmæssige eller sene arbejdstider og at arbejde om natten. Denne tabel fastsætter i øvrigt forebyggelsesforanstaltninger for så vidt angår natarbejde.

71 Desuden fremgår det af retningslinjerne, at vurderingen af, hvilke risici arbejdstagerens stilling indebærer for amningen, bør omfatte en specifik undersøgelse, der tager hensyn til den pågældende arbejdstagers individuelle situation (dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 46 og 51).

72 Følgelig må det, i lighed med det af generaladvokaten i punkt 50 i forslaget til afgørelse anførte, antages, at den vurdering af de risici, som den berørte arbejdstagers stilling indebærer, som er foretaget inden for rammerne af artikel 7 i direktiv 92/85, skal omfatte en specifik undersøgelse, der tager hensyn til denne arbejdstagers individuelle situation med henblik på at afgøre, om hendes eller barnets sundhed eller sikkerhed udsættes for en risiko. I tilfælde af, at der ikke er foretaget en sådan undersøgelse, foreligger der en dårligere behandling af en kvinde i forbindelse med graviditet eller barselsorlov som defineret i dette direktiv, som udgør en direkte forskelsbehandling på grundlag af køn som omhandlet i artikel 2, stk. 2, litra c), i direktiv 2006/54, som gør det muligt at anvende dette direktivs artikel 19, stk. 1.

73 For så vidt angår de nærmere regler for anvendelsen af denne bestemmelse bemærkes, at de bevisregler, som er fastsat i bestemmelsen, ikke finder anvendelse på det tidspunkt, hvor den berørte arbejdstager ansøger om ændring af sine arbejdsforhold eller som i hovedsagen ansøger om en økonomisk ydelse for risikoen i ammeperioden, og at en vurdering af de risici, som hendes stilling indebærer, derfor skal foretages i overensstemmelse med artikel 4, stk. 1, eller, i givet fald, i overensstemmelse med artikel 7 i direktiv 92/85. Det er først i en senere fase, hvor en afgørelse vedrørende denne risikovurdering anfægtes af den berørte arbejdstager for en domstol eller for enhver anden kompetent myndighed, at disse bevisregler skal finde anvendelse (jf. i denne retning dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 67).

74 Når det forholder sig således, påhviler det i overensstemmelse med artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54 en arbejdstager, der betragter sig som krænket, fordi ligebehandlingsprincippet ikke er anvendt over for denne, for en domstol eller en anden kompetent myndighed at fremføre faktiske omstændigheder eller beviser, som giver anledning til at formode, at der har været tale om direkte eller indirekte forskelsbehandling (dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 68 og den deri nævnte retspraksis).

75 I en situation som den i hovedsagen omhandlede betyder dette, at den berørte arbejdstager for den forelæggende ret eller for enhver anden kompetent instans i den pågældende medlemsstat skal fremlægge faktiske omstændigheder eller beviser, der kan påvise, at den vurdering af de risici, som hendes stilling indebærer, der er fastsat i den nationale lovgivning, som bl.a. gennemfører artikel 4 og 7 i direktiv 92/85 i national ret, ikke har omfattet en specifik undersøgelse, som tager hensyn til hendes individuelle situation, og at hun derfor har været udsat for forskelsbehandling.

76 I det foreliggende tilfælde fremgår det af forelæggelsesafgørelsen og af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at Isabel González Castro over for det gensidige forsikringsselskab Umivale indledte den procedure, der har til formål at opnå en økonomisk ydelse for risiko i forbindelse med amning, og

med henblik herpå den 9. marts 2015 indgav en ansøgning om en lægeerklæring, hvori det attesteres, at hendes stilling indebærer en risiko for amningen, ved hjælp af en formular, som i denne forbindelse blev udleveret af det nævnte gensidige forsikringsselskab.

77 I forbindelse med denne procedure fremsendte Prosegur den 13. marts 2015 en erklæring til det gensidige forsikringsselskab Umivale, hvori selskabet oplyste, at det ikke havde forsøgt at tilpasse Isabel González Castros arbejdsforhold eller at overføre hende til en anden stilling, eftersom selskabet var af den opfattelse, at de arbejdsopgaver, som hun udførte, og hendes arbejdsforhold ikke havde indflydelse på en naturlig amning.

78 Denne erklæring, der fremstår som en standardformular, der udleveres af den gensidige forsikringsselskab Umivale, indeholder ingen begrundelse vedrørende den måde, hvorpå Prosegur nåede frem til denne konklusion, og det fremgår ikke, at selskabet baserede sig på en specifik undersøgelse, der tager hensyn til den berørte arbejdstagers individuelle situation.

79 Hvad angår den afgørelse, hvorved det gensidige forsikringsselskab Umivale afslog den ansøgning, som blev indgivet af Isabel González Castro, indskrænker denne sig til at angive, at »der ikke foreligger risici forbundet med hendes stilling, som kan være skadelige, efter en tilbundsgående undersøgelse af den dokumentation, som arbejdstageren selv har fremlagt«. I den konklusion, som findes i bilaget til denne afgørelse, henviser det gensidige forsikringsselskab Umivale til de »retningslinjer for vurdering af arbejdsrelaterede risici under amningen«, som er udarbejdet af den spanske pædiatrisammenslutning og offentliggjort af INSS, med henblik på at påpege, at det heri angives, at skifteholdsarbejde eller natarbejde ikke udgør nogen risiko for amning. Det gensidige forsikringsselskab Umivale har ligeledes, uden at forklare dette nærmere, påpeget, at Isabel González Castro ikke i forbindelse med sit arbejde er udsat for stoffer, som er skadelige for hendes barn, og at hendes arbejdsforhold ikke har indvirkning på amningen.

80 Under disse omstændigheder må det, i lighed med generaladvokatens konstatering i punkt 70 og 77 i forslaget til afgørelse, antages, at den vurdering af de risici, som Isabel González Castros stilling indebærer, ikke har omfattet en specifik undersøgelse, der tager hensyn til hendes individuelle situation, og at den pågældende har været udsat for forskelsbehandling. Det tilkommer i sidste ende den forelæggende ret, der er enekompetent til at vurdere de faktiske omstændigheder i den sag, der er indbragt for den, at undersøge, om dette rent faktisk er tilfældet.

81 I bekræftende fald påhviler det sagsøgte i hovedsagen at bevise, at den risikovurdering, der er fastsat i den nationale lovgivning, som bl.a. gennemfører artikel 4 og 7 i direktiv 92/85 i national ret, omfattede en specifik undersøgelse, som tog hensyn til Isabel González Castros individuelle situation, idet det bemærkes, at dokumenter såsom en erklæring fra arbejdsgiveren om, at de arbejdsopgaver, som udføres af den nævnte arbejdstager, og hendes arbejdsforhold ikke har indvirkning på amningen, uden oplysninger, der kan understøtte disse konklusioner, sammen med den omstændighed, at hendes stilling ikke figurerer på den liste over stillinger, som repræsenterer en risiko for amningen, der er udarbejdet af den pågældende medlemsstats kompetente organ, ikke i sig selv kan medføre en uafkræftelig formodning om, at dette er tilfældet. I modsat fald fratages såvel artikel 4 og 7 i direktiv 92/85 som de bevisregler, der er fastsat i artikel 19 i direktiv 2006/54, enhver effektiv virkning (jf. i denne retning dom af 19.10.2017, Otero Ramos, C-531/15, EU:C:2017:789, præmis 74).

82 Det skal tilføjes, at de samme bevisregler finder anvendelse i forbindelse med artikel 5 eller, i givet fald, artikel 7, stk. 2, i direktiv 92/85. Navnlig når en arbejdstager, der ammer, ansøger om fritagelse fra arbejde, så længe det er nødvendigt for at beskytte sin sikkerhed eller sundhed, og fremlægger oplysninger, der kan indikere, at de beskyttelsesforanstaltninger, der er fastsat i dette direktivs artikel 5, stk. 1 og 2, eller i artikel 7, stk. 2, første afsnit, ikke var mulige, påhviler det arbejdsgiveren at bevise, at disse foranstaltninger teknisk og objektivt var mulige og med rimelighed kunne forlanges i den berørte arbejdstagers situation.

83 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det andet til det fjerde spørgsmål besvares med, at artikel 19, stk. 1, i direktiv 2006/54 skal fortolkes således, at den finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en arbejdstager, som har fået afslag på en ansøgning om udstedelse af den lægeerklæring, hvori det attesteres, at hendes stilling indebærer en risiko i forbindelse med amningen, og følgelig på den økonomiske ydelse for risici under amningen, for en national retsinstans eller enhver anden kompetent instans i den pågældende medlemsstat anfægter vurderingen af de risici, som hendes stilling indebærer, når denne arbejdstager fremfører faktiske omstændigheder, der giver anledning til at formode, at denne vurdering ikke har omfattet en specifik undersøgelse, der tager hensyn til hendes individuelle situation, og således gør det muligt at formode, at der foreligger direkte forskelsbehandling på grundlag af køn som omhandlet i direktiv 2006/54, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve. Det påhviler herefter sagsøgte at bevise, at den nævnte risikovurdering rent faktisk omfattede en sådan konkret undersøgelse, og at der følgelig ikke er sket tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling.

Sagsomkostninger

84 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

1) **Artikel 7 i Rådets direktiv 92/85/EØF af 19. oktober 1992 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer, skal fortolkes således, at den finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor den berørte arbejdstager udfører skifteholdsarbejde, i forbindelse med hvilket hun kun udfører en del af sit arbejde som natarbejde.**

2) **Artikel 19, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/54/EF af 5. juli 2006 om gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med beskæftigelse og erhverv (omarbejdning) skal fortolkes således, at den finder anvendelse på en situation som den i hovedsagen omhandlede, hvor en arbejdstager, som har fået afslag på en ansøgning om udstedelse af den lægeerklæring, hvori det attesteres, at hendes stilling indebærer en risiko i forbindelse med amningen, og følgelig på den økonomiske ydelse for risici under amningen, for en national retsinstans eller enhver anden kompetent instans i den pågældende medlemsstat anfægter vurderingen af de risici, som hendes stilling indebærer, når denne arbejdstager fremfører faktiske omstændigheder, der giver anledning til at formode, at denne vurdering ikke har omfattet en specifik undersøgelse, der tager hensyn til hendes individuelle situation, og således gør det muligt at formode, at der foreligger direkte forskelsbehandling på grundlag af køn som omhandlet i direktiv 2006/54, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.**

   Det påhviler herefter sagsøgte at bevise, at den nævnte risikovurdering rent faktisk omfattede en sådan konkret undersøgelse, og at der følgelig ikke er sket tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling.

Underskrifter